

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen

Ympäristöministeriö pyytää 15.11.2023 mennessä lausuntoa vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen -työryhmän mietinnöstä 2.10.2023. Työryhmän mietinnön mukaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin lisättäisiin uudet lupamenettelyssä sovellettavaksi tulevat säännökset vesien tilan ympäristötavoitteista, joita olisivat vesien hyvän tilan tavoite ja sitä täsmentävä heikentämiskielto. Lisäksi ympäristötavoitteista poikkeamista uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi muutettaisiin paremmin vastaamaan vesipuitedirektiiviä.

Mietinnön perusteella vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 3 a lukuun sijoitettaisiin kolme uutta pykälää (20 a–c), jotka tulisivat sovellettaviksi lupamenettelyissä ympäristönsuojelulain ja vesilain nimenomaisten viittausten perusteella. Kuitenkin mietinnön mukaan 20 a §:ssä säädettäisiin vesien tilan tavoitteesta ja lisäksi säädettäisiin siitä, ettei tavoitteiden saavuttaminen saa vaarantua hankkeen tai toiminnan johdosta. Asiassa jää hieman epäselväksi, onko tarkoitus rajata soveltamisala ainoastaan ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupamenettelyihin vai hankkeisiin ja toimintoihin yleisesti sekä se, että onko tarkoitus myös aktiivisesti edistää tilatavoitteiden saavuttamista lupamenettelyiden yhteydessä vai onko kyse yleisemmin vesienhoidon tavoitteista. Olisi myös tärkeää huolehtia siitä, että tilatavoitteiden vaarantumisen arviointi eli miten ja millaisin menetelmin arviointia tehdään, kun otetaan huomioon hankkeesta tai toiminnasta aiheutuva pistekuormitus ja alueen muu kuormitus sekä hajakuormitus.

Mietinnön 20 b §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kiellettyinä vesien tilan heikentymisenä pidettäisiin pilaavan tai haitallisen aineen ympäristönsuojelun ylittymistä tai jos ympäristönsuojelunormi on jo ylittynyt, aineen pitoisuuden nousua pintavesimuodostumassa tai pohjavesimuodostumassa. Mietinnössä todetaan, että pohjavesien pilaavista aineista ja niiden raja-arvoista säädetään kansallisesti vesienhoidon järjestämisestä annetussa valtioneuvostonasetuksessa (1040/2006) liitteessä 7. Pintavesien haitallisista aineista säädetään vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetussa valtioneuvostonasetuksessa (1022/2006).

Soveltamisen kannalta on tärkeää, että vesien tilan heikentymisen arviointi pilaavien ja haitallisten aineiden osalta on selvää niin arvioinneissa käytettävissä malleissa kuin asiantuntija-arvioissa sekä sen suhteen, millaisia aineita on tarkoitus arvioida. Haasteita soveltamisessa aiheuttaa se, ettei pilaavan ja/tai haitallisen aineen määritelmä vesistön heikentymisen näkökulmasta ole aina yksiselitteistä. Annetuissa direktiiveissä, lainsäädännössä ja asetuksissa sekä niiden liitteissä käytetty käsitteistö on kirjavaa ja vain osalle aineista on asetettu ympäristönsuojelunormi. Käytössä on mm. seuraavia termejä: haitallinen aine, vaarallinen aine, pilaava aine, prioriteettiaine ja mm. huolta-aiheuttava aine. Näitä koskevat useat eri kansainväliset ja kansalliset säädökset ja niiden tulkinta on erilaista. Erilaiset säädökset aiheuttavat sen, että on ymmärrettävä eri säädösten taustaa, tarkoitusta ja soveltamisalaa, vastuita ja valvontaa koskevia prosesseja, vaikka periaatteessa kaikissa voi olla kyse pilaavista tai haitallisista aineista, joista voi aiheutua vesien tilan heikentymistä. On tärkeää huolehtia siitä, ettei säädettävä lainkohta ja annettava asetus monimutkaista luvittavien hankkeiden vesistövaikutusten arviointia ja siitä, että osapuolet tietävät, mitkä aineet otetaan huomioon.

On tärkeää huolehtia myös siitä, että osapuolet tietävät millaisia erilaisia selvityksiä ja arvioiteja on tehtävä, missä järjestyksessä ja milloin tuotettavia asiakirjoja sekä prosesseja voidaan yhdistää. Suomessa on useita erilaisia lakeja ja asetuksia, jotka edellyttävät selvityksiä ja arvioiteja vesistöjä mahdollisesti pilaavien vaikutusten arvioimiseksi, kun haetaan lupia toiminnalle, joka voi vaikuttaa vesistöihin tai silloin, kun ylipäänsä

---

esimerkiksi kunta toteuttaa tehtäviään. Vaatimukset vaihtelevat riippuen toiminnasta ja sen vaikutuksista ympäristöön. Lupaviranomaiset voivat myös asettaa lisävaatimuksia tarpeen mukaan. Vesistöjen vaikutusten arvioinnin vaatimat asiakirjat voivat vaihdella toiminnan luonteeseen ja sovellettavien säännösten mukaan ja sen mukaan mitä on otettava huomioon ja mikä on niiden keskinäinen suhde, esim. päästömäärät, veden laatu ja vesistön tila. Ne voivat sisältää myös vedenlaatututkimuksia, joissa on useita analyysejä eri aineille ja niiden tarkempaa analysointia, jotta voidaan määrittää vesistön nykyinen tila ja mahdolliset pilaantumisriskit. On tärkeää edistää osapuolten mahdollisuuksia hallita hankkeeseen liittyvää lupakokonaisuutta sekä selkeyttä vaadittavista asiakirjoista.

Mietinnön 20 c §:n mukaan ympäristötavoitteista poikkeamisen edellytyksenä uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi olisi mm. se, että uuden hankkeen tai toiminnan aiheuttamat muutokset ovat yleisen edun kannalta erittäin tärkeitä tai se, että uuden hankkeen tai toiminnan vaikutukset ihmisten terveydelle, ihmisten turvallisuuden ylläpitämiselle tai kestäväälle kehitykselle tuomat hyödyt ylittävät 20 a ja 20 b §:ssä säädettyjen tavoitteiden saavuttamisesta ympäristölle ja yhteiskunnalle koituvat hyödyt. Edellytyksiä arvioitaessa olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että minkä tasoisesta hyötyjen ylittymisestä asiassa olisi oltava kysymys, edellytetäänkö valtakunnallista, alueellista ja/tai paikallisia hyötyjä, jotta poikkeusta voitaisiin soveltaa ja siihen, että edellytetäänkö asiassa pakottavuutta ja välttämättömyyttä. Tärkeää olisi myös selvittää miten ja millä menetelmin hankkeen tai toiminnan tuomia hyötyjä verrataan suojeltuihin tavoitteisiin.

Kunnioitavasti,

Maria Arjonen
tj., juristi, OTM

Yhteystiedot:
w. lakijavesi.fi
e. maria.arjonen@lakijavesi.fi
p. 0400 762 016